

Απομαγνητοφώνηση

Πληροφορητής: Χρίστος Κωνσταντίνου (ΧΚ)

Ερευνήτρια: Ιωάννα Αλεξάνδρου (ΙΑ)

- ΙΑ: Το όνομα σας;
- ΧΚ : Χρίστος Κωνσταντίνου.
- ΙΑ: Πάνω στο βιβλιάριο (δελτίο) του Ερυθρού Σταυρού έχετε [Χατζιεφρέμη];
- ΧΚ: Χατζιεφρέμης.
- ΙΑ: Πως προέκυψε ή το σημείωσαν λάθος;
- ΧΚ: Όχι απλώς έχασα εγώ τα στοιχεία μου στον πόλεμο και μετά που ήρθαμε κάτω και πήγα στο ληξιαρχείο για να βγάλω πιστοποιητικό για ταυτότητα για τον α ή β λόγο δεν με βρήκαν και με βρήκαν στις 20 Σεπτεμβρίου και όχι 20 Φεβρουαρίου που ήμουν γραμμένος.
- ΙΑ: Τώρα με την σύσταση των καταλόγων των αιχμαλώτων σας δέχονται με την αλλαγή του επιθέτου ή αντιμετωπίσατε κάποια προβλήματα;
- ΧΚ: Όχι, όχι δεν αντιμετώπισα καθόλου.
ΙΑ: Θα ήθελα λίγο να μου μιλήσετε για τον εαυτό σας, το 1974, τι ηλικία είχατε;
Ήσασταν στρατεύσιμος;
- ΧΚ: Όχι, δεν ήμουν στρατεύσιμος, ήμουν έφεδρος.
- ΙΑ: Πότε καταταγήκατε; Τι ηλικία είχατε;
- ΧΚ: 26 ετών.
- ΙΑ: Σας κάλεσαν ή παρουσιάστηκατε από μόνος σας;
- ΧΚ: Από μόνονι μας παρουσιάστηκαμε στο Τάγμα του κυρίου Φωτιάδη.
- ΙΑ: Με ποιους άλλους ήσασταν;

Συναγωγή μαρτυριών και καταγραφή της Ιστορίας των αιχμαλώτων της Κύπρου το 1974/ΕΠΙΚΥ

- ΧΚ: Ήμουν με κάτι. Με έναν. Ήμασταν 3 που ήμασταν από το 66 μαζί και βρεθήκαμε στην συγκέντρωση να πούμε εμείς οι 3 και έκτοτε ήμασταν πάντα μαζί με εκείνα τα παιδιά μέχρι που πιαστήκαμε αιχμάλωτοι.
- ΙΑ: Θυμάστε τα ονόματα αυτών των ατόμων;
- ΧΚ: Δεν θυμάμαι, θυμάμαι πως ο ένας είναι από το Τσέρι και ο άλλος από την Αγία Βαρβάρα.
- ΙΑ: Το Τάγμα Φωτιάδη σε ποια περιοχή [ήταν];
- ΧΚ: Ήμασταν στο Πέντε Μίλι στην απόβαση.
- ΙΑ: Τι θυμάστε από τις πρώτες μέρες της απόβασης;
- ΧΚ: Ότι καθόμασταν κάτω από της ελιές, δεν είχαμε καμία εντολή να κτυπήσουμε διότι ήταν τα πλοία από κάτω και κάναν απόβαση εμείς δεν είχαμε εντολή.
- ΙΑ: Πες τε μας λίγα πράγματα για τον εαυτό σας, το όνομά σας;
- ΧΚ: Χρίστος Κωνσταντίνου.
- ΙΑ: Πότε γεννηθήκατε;
- ΧΚ: 20 δευτέρου, τώρα τι να σου γράψω την τωρινή ταυτότητα ή την προηγούμενη που είχα;
- ΙΑ: Ότι θέλετε.
- ΧΚ: Εντάξει, 20/09/48 που έχω τώρα μέσα να πούμε 20/09/48. Ήμουν παντρεμένος, είχα 2 μωρά, το ένα μου μωρό ήταν 8 ήμερων και το άλλο μου ήταν 4 χρονών αυτά.
- ΙΑ: Ήσασταν Λευκωσιάτης εσείς;
- ΧΚ: Ναι, εγώ είμαι από τον Άγιο Κασσιανό, γεννήθηκα στον Άγιο Κασσιανό, κάθομαι Καϊμακλί.
- ΙΑ: Που υπηρετήσατε στον στρατό;
- ΧΚ: Στο στρατό υπηρέτησα στην Λάρνακα 6^{ον} Τακτικό Συγκρότημα στην Λάρνακα το 1966 -1968.
- ΙΑ: Σε ποια μονάδα ήσασταν;
- ΧΚ: Αεροπόρος πεζικού.
- ΙΑ: Το 74 είπαμε ότι ήσασταν έφεδρος.
- ΧΚ: Ναι.
- ΙΑ: Ποια ημερομηνία καταταγήκατε με το πραξικόπημα ή με την εισβολή;

Συναγωγή μαρτυριών και καταγραφή της Ιστορίας των αιχμαλώτων της Κύπρου το 1974/ΕΠΙΚΥ

- ΧΚ: Με την εισβολή 20 Ιουλίου έφυγα και πήγα και κατατάγηκα.
- ΙΑ : Τι θυμάστε από εκείνη τη μέρα;
- ΧΚ: Εκείνη τη μέρα μας μάζεψαν και μας πήραν στην Κυθρέα, στο σχολείο της Κυθρέας, σημείωσε ότι βλέπαμε τα αεροπλάνα που έριχναν τους αλεξιπτωτιστές αλλά δεν είχαμε εντολή να ρίξουμε αεροπλάνο ή να κάνουμε κάτι το οποίο μείναμε εκεί άπρακτοι χωρίς...
- ΙΑ: Τι θυμάστε και θέλετε να μείνει να το καταγράψουμε εμείς από το πραξικόπημα και από την εισβολή; Τι πρέπει να ξέρουν τα εγγόνια σας, τα παιδιά σας και οι επόμενες γενιές;
- ΧΚ: Υπήρχαν κακά πράγματα και στο πραξικόπημα που τα θυμόμαστε εμείς που είμασταν μεγάλοι ας πούμε, υπάρχουν και στην τουρκική εισβολή αλλά δεν θέλω να λέμε ότι οι Τούρκοι έκαναν αυτά και αυτά διότι εμείς το 63 κάναμε και εμείς πάρα πολλά πράγματα. Σε σύγκριση με τον πληθυσμό και φανήκαν τα έργα μας όπως φάνηκαν και τους Τούρκους τώρα επειδή ήταν παραπάνω οι Τούρκοι από τους δικούς μας φανήκαν τα έργα τους εκείνους.
- Σύζυγος: Με την τουρκική εισβολή τους δώσαμε το δικαίωμα...
- ΧΚ: Εντάξει, η εισβολή έγινε κατόπιν του πραξικοπήματος από την Χούντα, τον Παπαδόπουλο να πούμε και από το Γρίβα φυσικά διότι εγώ θυμάμαι ότι ο Γρίβας ήταν διοικητής μου, ήταν ο αρχηγός το 66 – 67 ήταν Αρχηγός του στρατού ο Γρίβας και μετά τον καλέσαν και πήγε το 67 τον καλέσαν και πήγε στην Αθήνα ο Παπαδόπουλος και μετά επέστρεψε πίσω και δημιούργησε την κατάσταση της ΕΟΚΑ Β και ούτω καθεξής. Εγώ θυμάμαι που ήρθε ο Γρίβας και κάναμε μια άσκηση στο Μπογάζι και μας λέει πως είναι δυνατό το 67, το 66 λέει να υπερνικά η δεξιά και το 67 να υπερνικά η αριστερά πώς είναι δυνατό να λέει αυτά τα πράγματα ένας στρατηγός. Άρα ήταν προμελετημένα όλη η φάση του πολέμου για αυτό σου λέω ότι ορισμένοι που γνώριζαν που ήμασταν στρατιώτες στην Κερύνεια ορισμένοι που γνωρίζανε ότι ήταν όλα προδομένα γιατί φύγανε εμείς που είμασταν 250, 280 πόσοι ήμασταν γίναμε 100 στο τέλος στον στρατό για πιο λόγο; Γιατί δεν μας είπαν και εμάς να πούμε έτσι και έτσι και πηγαίνετε στις οικογένειες σας. Όταν πήγαμε στην Κερύνεια εμείς δεν είδαμε τίποτε πολεμοφόδια, τα

Συναγωγή μαρτυριών και καταγραφή της Ιστορίας των αιχμαλώτων της Κύπρου το 1974/ΕΠΙΚΥ

πολεμοφόδια ήταν κενά όλα πως ήταν δυνατό; Υπάρχουν πολλές καταστάσεις δεν βγαίνεις από μέσα να το πούμε έτσι δεν μπορείς να πεις το γιατί.

- ΙΑ : Θεωρείται ότι οι περιοχές που είχαν εμπλακεί στις διακοινοτικές ταραχές το 63, το 64, το 67 όσοι πιάστηκαν αιχμάλωτοι από εκείνες τις περιοχές είχαν χειρότερη μοίρα από άλλους ανθρώπους άλλων περιοχών;
- ΧΚ: Όχι, μόνο το 74 ήταν.
- ΙΑ: Μιλώ για το 74.
- ΧΚ: Ναι.
- ΙΑ: Οι άνθρωποι που κατοικούσαν για παράδειγμα στην Ομορφίτα, στο Πύργοι ή άλλες περιοχές που έγιναν...
- ΧΚ: Έγιναν παλιά εννοείς το 63;
- ΙΑ: Ναι.
- ΧΚ: Εκείνοι τράβηξαν περισσότερα, φυσικά εν φυσικό εκείνο το πράγμα διότι επειδή ήταν μεικτό χωριό και αυτοί επειδή ξέραν τις καταστάσεις από το 63 τι γινόταν, άρα έπρεπε να σε κτυπούσαν περισσότερο από ότι κτυπούσαν τους άλλους. Εγώ για να καταλάβεις έτυχε να τους πω όταν πήγε ο φίλος μου και τους είπε ότι είναι από το Πυρόγι και μετά πήγαινα εγώ, εγώ έτσι ασυναίσθητα να πούμε τους έλεγα πώς είμαι από την Ακρόπολη. Άρα η Ακρόπολη δεν έχει Τούρκους, η περιοχή εκεί για να πει πες μου ένα παράδειγμα από την άλλη αν του έλεγα πως είμαι από την Ομορφίτα θυμάσαι στην Ομορφίτα ο Σαμψών έκανε, σκότωσε, βίασε που σημαίνει ότι...
- ΙΑ: Θα ήσασταν σε χειρότερη θέση;
- ΧΚ: Ναι, εγώ έκανα το 67 στον πόλεμο της Λάρνακας στο Αλί Πασιά.
- ΙΑ: Εντάξει.
- ΧΚ: Ήμουν στρατιώτης στο κυκλικό κόμβο του αεροδρομίου του παλιού στο ύψωμα δεξιά σου. Έκανα στον πόλεμο στην Κοφίνου με τον Άγιο Θεόδωρο μας έφυγαν από εκεί πάνω που τέλειωσαν όταν πιάσανε τα κτίρια τους Τούρκους και μας στείλανε στην Κοφίνου πολεμήσαμε εκεί, πολεμήσαμε το 63. Το 63 γεμίζαμε τα stem των στρατιωτών τους ανθρώπους μέσα στο εργοστάσιο Regis ήμασταν 15 χρονών και γεμίζαμε τα stem δεν είχαμε άλλη δουλειά να κάνουμε. Λάβαμε σε όλους τους πολέμους αλλά οι κυβερνήσεις δεν αναγνωρίζουν τίποτα. Εγώ αυτό πιστεύω δεν βοήθησε κανένας διότι

Συναγωγή μαρτυριών και καταγραφή της Ιστορίας των αιχμαλώτων της Κύπρου το 1974/ΕΠΙΚΥ

εγώ τον καιρό που ήρθα και πήγα για τα αυτιά μου η πρώτη μου δουλειά διότι το αυτί μου το δεξί είχε αίμα πηχτό μέσα. Όταν πήγα στο γιατρό να μου το βγάλει άφησε με 1 ώρα στην κλινική του ο άνθρωπος πως το λέγαμε;

- Σύζυγος : Παμπορίδης.
- ΧΚ: Όχι, εκεί στον Σάββα τον αδερφό σου;
- Σύζυγος: Βαρναβίδης.
- ΧΚ: Ο Βαρναβίδης και δεν έβγαине, δεν ξεκολλούσε από πάνω και μου έβγαλε αίμα πηχτό και μια ελιά και όταν πήγα εγώ πήγα σε όλα τα κόμματα εμένα δεν με ενδιαφέρει το δεξιά η αριστερά εγώ πήγα σε όλα τα κόμματα απλώς να με βοηθήσουν επειδή εκείνο τον καιρό δεν μπορούσα να κάνω εγχείρηση για να έρθει η ακοή μου πίσω και όλες οι κυβερνήσεις ήταν υποσχέσεις όλες δεν είχα καμία κυβέρνηση απλώς μου έλεγαν εντάξει πήγαινε κύριε Χρίστο, κύριε Κωνσταντίνου και το πρόβλημα σου θα το δούμε το έχουμε πρώτο. Όλες οι κυβερνήσεις, αυτό το πράγμα μου έλεγαν και δεν ήρθε καμία απάντηση από καμία κυβέρνηση ωστόσο χάθηκε η ακοή μου με την παρέλευση του χρόνου χάθηκε τελείως η ακοή μου στο αριστερό αυτί και έμεινε 14% στο δεξί αυτή για να μπορώ να βάζω ακουστικά για να ακούω διότι αν το βγάλω το ακουστικό μου αυτό εδώ στην στροφή βάλανε βόμβα κάποιου και εγώ δεν άκουσα για να καταλάβεις βόμβα όχι πυροβολισμό.
- ΙΑ: Θέλετε να καταγράψουμε κάτι από το 63, από το 67, έχετε κάποιες μνήμες θέλετε να...
- ΧΚ: Οι μνήμες μας είναι αυτές απλώς κάναμε μια μάχη στην Λάρνακα στην οδό Αλί Πασιά που εκείνα ήταν όλη η συνοικία των Τούρκων, μετά μας πήρανε και στην Κοφίνου. Στην Κοφίνου δεν είχαμε διαταγή να πυροβολήσουμε τίποτε, στο τέλος είχαμε 7 αντιαεροπορικά επί γύρου βολής και δεν είχαμε διαταγή μα οι σφαίρες από την άλλη πλευρά έρχονταν. Στο τέλος επειδή εγώ δεν ήμουν αξιωματικός αλλά ούτε υπαξιωματικός ήμουν ο πιο μεγάλος, ήμουν του 48 οι άλλοι ήταν του 49 και έτσι υποχρεώθηκα εγώ και έδωσα διαταγή «Άτε ρε ξεκινήστε και ότι θέλουν ας μας κάνουν», και ξεκινήσαμε και εμείς και βάζαμε από εκεί πάνω και μετά ήρθε ο λοχαγός ο κύριος Πελάσης να μας κάνει επίπληξη για ποιο λόγο, χωρίς διαταγή και υπήρχαν αυτά τα

Συναγωγή μαρτυριών και καταγραφή της Ιστορίας των αιχμαλώτων της Κύπρου το 1974/ΕΠΙΚΥ

πράγματα, πάντα ότι πρέπει να έχεις διαταγή γιατί μπορεί να σε σκοτώσει ο άλλος και μετά να πάρεις διαταγή και να ρίξεις εσύ εντάξει δεν θέλω να καταγράψεις κάτι.

- ΙΑ: Ωραία.
- ΙΑ: Τις πρώτες μέρες άρα ήσασταν στο Πέντε Μίλι, τις μέρες της απόβασης;
- ΧΚ: Ναι, εκεί βρέθηκε κάποιος έξυπνος ο οποίος έριξε του αεροπλάνου και μετά μας εντόπισαν, διότι είχα μας τα πλοία κάτω, στα πλοία, μας βάζανε τα πλοία. Από εκεί και πέρα κάναμε οπισθοχώρηση εμείς κατόπιν διαταγής του λοχαγού.
- ΙΑ: Ποιος ήταν ο λοχαγός ο Φωτιάδης;
- ΧΚ: Ναι, ο Φωτιάδης, μετά σκορπιστήκαμε 3με 4 από την μια πλευρά 5 από την άλλη πλευρά. Άλλοι που γνώριζαν το καθεστώς φάνηκαν τυχεροί και επέστρεψαν πίσω πριν να τα πάρουν οι Τούρκοι.
- ΙΑ: Η δική σας πορεία ποια ήταν;
- ΧΚ: Η δική μας πορεία εντάξει κάναμε καμία δύο νύχτες κάτω από τα δέντρα σε κάποια φάση πηγαίναμε ερχόμασταν και μπήκαμε κάτω από τα τανκς τους Τούρκους χωρίς να το αντιληφθούμε εμείς και κάναμε οπισθοχώρηση. Πήγαμε μέχρι την Θέρμεια, το χωριό Θέρμεια. Στη Θέρμεια κάποιος ηλικιωμένος άνθρωπος ο οποίος για τον Α ή Β λόγο τον κτύπησαν και τον έκαναν ομολόγησε ότι στο συγκεκριμένο σπίτι έχει 9 αιχμάλωτους. Καλά έκανε ο άνθρωπος και εμείς ταυτόχρονα βγήκαμε έξω από το σπίτι και βρήκαμε κάποιο άλλο σπίτι και λειτουργούσε το τηλέφωνο, μιλήσαμε με τον Ερυθρό Σταυρό για να έρθει να μας παραλάβει και όταν πήγαμε σπίτι και ακούσαμε αυτοκίνητο έξω νομίζαμε πως ήταν ο Ερυθρός Σταυρός, βγήκαμε έξω και μπαίνουν οι Τούρκοι στην αυλή μέσα. Μας έβαλαν στην σειρά εκεί, εμένα συγκεκριμένα ένας Τούρκος με την ξιφολόγη με έσχισε εδώ, εκείνη την ώρα έτρεχε αίμα αλλά εκείνη την ώρα μπήκε αξιωματικός Τουρκοκύπριος και με ρώτησε τι συμβαίνει και λέω του ο συγκεκριμένος (είχε το τάδε) το κτύπησε και του είπε να φύγει από εκεί και πέρα μας έπιασαν και μας πήραν στις φυλακές της Κερύνειας. Εκεί μας έβγαζαν έναν- έναν έξω, όσα άτομα ήμασταν δεν θυμάμαι 10 – 15 άτομα και μας σημάδευαν με τα όπλα τους πως θα μας έριχναν να μας εκτελέσουν αλλά ύστερα απλώς ήταν ο ψυχολογικός πόλεμος που λέμε. Σε έβαζαν εκεί στη σειρά όπλιζε το όπλο στεκόσουν εκεί και περίμενες ά τώρα. Εντάξει μετά μας έφεραν στο Σεράγιο.

Συναγωγή μαρτυριών και καταγραφή της Ιστορίας των αιχμαλώτων της Κύπρου το 1974/ΕΠΙΚΥ

- ΙΑ: Έτυχε να κτυπήσουν κάποιον ή να ακούσετε πυροβολισμό;
- ΧΚ: Όχι, δεν υπήρχε έτσι.
- ΙΑ: Όταν είπατε ότι στην Θέρμεια ειδοποιήσατε τον Ερυθρό Σταυρό πως ενημερώσατε τον Ερυθρό Σταυρό;
- ΧΚ: Τηλεφωνικώς, απλώς το σπίτι που βρήκαμε εμείς τύγχανε όπως κατάλαβα εγώ πρέπει να ήταν τουριστικός πράκτορας ο άνθρωπος που είχε το σπίτι και το τηλέφωνο του λειτουργούσε.
- ΙΑ: Δώσατε και τα ονόματά σας στον Ερυθρό Σταυρό από το τηλέφωνο;
- ΧΚ: Όχι, απλώς είπαμε ότι βρισκόμαστε στο συγκεκριμένο τόπο και ήμασταν τόσα άτομα και περιμέναμε.
- Σύζυγος: Ποιοι σας ειδοποίησαν;
- ΧΚ: Στο σπίτι που μέναμε έτυχε να ήταν και οι συγγενής του πατέρα μου τυχαία ο πατέρας μου και ο πατέρας της πρώτα ξαδέρφια εντάξει μέيناμε σπίτι της 18 μέρες.
- ΙΑ: Στη Θέρμεια;
- ΧΚ: Ναι.
- ΙΑ: Μετά πήγατε στις φυλακές στην Κερύνεια, πόσες μέρες κάνατε εκεί;
- ΧΚ: 2 μέρες κάναμε στην Κερύνεια μετά μας πήραν στο Σεράγιο.
- ΙΑ: Πώς ήταν οι συνθήκες στις φυλακές της Κερύνειας;
- ΧΚ: Εντάξει δεν ένιωσες κάτι το απαίσιο ή να σε κτυπήσουν, εντάξει 2 μέρες μέيناμε νηστικοί, χωρίς φαγητό διότι είναι στρατιώτες που μας έπιασαν, μετά μας μετέφεραν στις φυλακές του Σεράγιου.
- ΙΑ: Πόσα άτομα ήσασταν στις φυλακές της Κερύνειας;
- ΧΚ: Κοίταξε δεν μπορούσες να ελέγξεις επειδή ήταν κελί – κελί.
- ΙΑ: Σίγουρα.
- ΧΚ: Μπορεί να ήταν 10 στο ένα 15 στο άλλο, δεν μπορούσες να ξέρεις ούτε γνώριζες, ούτε ποιοι, στο Σεράγιο ήταν...
- ΙΑ: Πως σας πήραν στο Σεράγιο;
- ΧΚ: Με αυτοκίνητα.
- ΙΑ: Με λεωφορείο ή;

Συναγωγή μαρτυριών και καταγραφή της Ιστορίας των αιχμαλώτων της Κύπρου το 1974/ΕΠΙΚΥ

- ΧΚ: Όχι, στρατιωτικά φορτηγά, μας πήραν στο Σεράγιο, μας βάλανε μέσα ήρθε ο Ερυθρός Σταυρός, ταυτόχρονα πήρε τα ονόματά μας, τις διευθύνσεις μας, τα πράγματα μας και μετά ξεκίνησαν οι ανακρίσεις. Εκεί μέσα και εκεί υποτίθεται ήταν όχι το αποκορύφωμα του ξύλου να το πούμε διότι σε ρωτούσαν Μακάριος ή Σαμψών έλεγε Μακάριος σε κτυπούσαν, έλεγε Σαμψών πάλι σε κτυπούσαν δεν υπήρχε περίπτωση να γλιτώσεις να πούμε, αλλά άκουγες τον ένα που έλεγε Σαμψών και τον κτυπούσαν, έλεγε εσύ Μακάριος για να γλιτώσεις αλλά δεν υπήρχε έτσι περίπτωση. Κτυπούσαν πάρα πολύ, άγριο ξύλο στο Σεράγιο που ήμασταν διότι θυμάμαι ένα φίλο δικό μου ο οποίος ήταν ξανθός κοκκιναράς άνθρωπος και ήταν από το Πυρογί και του έκανε την ερώτηση ο αξιωματικός: « Από που είσαι»; Και του λέει: «Είμαι από το Πυρόγι και του λέει: «θυμάσαι».
- ΙΑ: Σας κοίταξα σας έτσι επειδή και ο παππούς μου ήταν στο Σεράγιο και ο παππούς μου ήταν έτσι άσπρος και...
- ΧΚ: Όχι, ήταν ξανθός, κόκκινος αυτός και του λέει: «Θυμάσαι το 1963 που σκοτώσατε τον Αρχηγό της Αστυνομίας Πυρογιού; ήταν Τούρκος», του λέει και εκείνος: «Συγγνώμη». Τον έκαναν «όπως τα ρούχα σου» η πλάτη του που ήρθε ήταν ολόμαυρη από το ξύλο που του δώσανε. Μετά που ήρθε και τον ρώτησα γιατί είμασταν φίλοι πριν το στρατό, του λέω: τι σου έκαναν ρε Αντρίκκο; Μου λέει: «έτσι και έτσι», γιατί σου το έκαναν του λέω; «Με ρώτησε από πού είμαι και του είπα από το Πυρογί». Πάω εγώ τώρα να του πω πώς είμαι από την Ομορφίτα, θα με έθαβε εκεί, δεν υπήρχε περίπτωση ειδικά με το 63 που έγιναν τόσες φασαρίες. Εντάξει σκέφτηκα και του είπα: πώς ήμουν από την Ακρόπολη, όχι, ότι γλίτωσα το ξύλο, πάλε έφαγα το ξύλο αλλά όχι στο σημείο του άλλου.
- ΙΑ: Θυμάστε το όνομα του φίλου σας από το Πυρόγι;
- ΧΚ: Αντρίκκος, αλλά το επίθετο του δεν το ξέρω, υδραυλικός.
- Σύζυγος : Να το σταματήσετε να πιείτε τον καφέ σας γιατί θέλει τσιγάρο.

Συναγωγή μαρτυριών και καταγραφή της Ιστορίας των αιχμαλώτων της Κύπρου το 1974/ΕΠΙΚΥ

- ΙΑ: Περιγράψτε μας λίγο τη σύλληψή σας, την περιοχή, τον τρόπο, πώς σας εντόπισαν οι Τούρκοι, πως παραδοθήκατε και αν έγιναν σωματικές έρευνες. Αν πήραν τα προσωπικά σας αντικείμενα;
- ΧΚ: Όχι, δεν υπήρχαν σωματικές ή κάτι τέτοιο, σου είπα ότι μπήκαν μέσα μας είδαν, βγήκαμε έξω μας τοποθέτησαν στον τοίχο, εκεί μας πήραν, μας έβαλαν στο αυτοκίνητο και μας πήραν στις φυλακές της Κερύνειας τίποτε άλλο. Δεν είχε βία εκτός που ένα άτομο που έκανε εκείνη την πράξη πάνω μου εμένα να πούμε δεν είχε άλλη βία μέσα διότι δεν χρησιμοποιούσαν βία οι Τούρκοι της Τουρκίας, αν υπήρχε Τουρκοκύπριος αξιωματικός μαζί τους αυτό είναι ξεκάθαρο. Και μένα ένας φίλος μου που βρεθήκαμε μετά αιχμάλωτοι μαζί όταν είδε ότι έρχονταν πάνω του οι Τούρκοι για να τον συλλάβουν μέσα στο χωράφι είδε ότι είχε αξιωματικό και όταν είδε τον αξιωματικό σηκώθηκε και παραδόθηκε δεν υπήρχε ξέρω εγώ ο ηλεκτρολόγος ο Άντρος.
- ΙΑ: Εσείς είχατε πάνω σας σταυρό;
- ΧΚ: Όχι, δεν είχα τίποτα.
- ΙΑ: Ποια ήταν τα συναισθήματα σας κατά την σύλληψη σας;
- ΧΚ: Εγώ δεν ένιωσα τίποτα, για το λόγο ότι δεν ξέραμε τι πάει να πει πόλεμος. Εμείς νομίζαμε θα φύγουμε από το σπίτι μας να πάμε και τη νύχτα να έρθουμε πίσω δεν νιώσαμε κάτι κατά την σύλληψη μας φόβο, χαρά ή οτιδήποτε άλλο, το μόνο πράγμα που είπα εγώ: ήταν Παναγία μου τίποτε άλλο.
- ΙΑ: Πώς ήταν η συμπεριφορά των Τούρκων στρατιωτών; Περιγράψτε μας λίγο τις συνθήκες.
- ΧΚ: Κοίταξε, η πρώτη σύλληψη δεν ήταν θετική, είχε κακουχίες, είχε που κτυπούσαν και μην ξεχνάμε ότι στην Τουρκία υπάρχει και στρατιωτικό καθεστώς που έκτοτε σε ένα πόλεμο ποιος θα εκδηλωθεί; Θα εκδηλωθεί ο πολίτης.
- ΙΑ: Να περιγράψουμε την διαδρομή σας από την Θέρμεια στους διάφορους τόπους κράτησης και να μου λέτε κάποια στοιχεία για τον κάθε τόπο κράτησης που κάνατε. Πόσες μέρες αν θυμάστε; Αν υπήρχε αρκετός έλεγχος από τους Τούρκους.
- ΧΚ: Όχι, έλεγχος δεν υπήρχε, δηλαδή σωματική έρευνα ή κάτι να πούμε. Κατά την μεταφορά μας εντάζει για να μας βάλουν στα αυτοκίνητα έπρεπε να μας κτυπήσουν δεν υπήρχε διότι ήμασταν οι πρώτοι και πάντα οι πρώτοι έχουν παραπάνω διότι και στις

Συναγωγή μαρτυριών και καταγραφή της Ιστορίας των αιχμαλώτων της Κύπρου το 1974/ΕΠΙΚΥ

φυλακές που ήμασταν όταν έφερναν άλληνη αποστολή μέσα στα δωμάτια είχε μεγάφωνα τα οποία μας έβαζαν μουσική και όταν μας έβαζαν μουσική να ακούμε εμείς ξέραμε ότι ήρθαν άλλοι αιχμάλωτοι και έπρεπε να περάσουν από δίπλα μας στον διάδρομο και για να μην ακούσουμε εμείς τα κτυπήματα τους τις φωνές τους που τους κτυπούσαν αναγκάζονταν και έβαζαν μουσική δυνατή για να μην τους ακούμε.

- ΙΑ : Μετά την Θέρμεια, άρα πρώτος σταθμός ήταν οι φυλακές;
- ΧΚ: Ήταν οι φυλακές της Κερύνειας, σας είπα τι γινόταν.
- ΙΑ: Πόσες μέρες ήσασταν εκεί;
- ΧΚ: Ούτε 1 μέρα δεν ήμασταν εκεί ήταν η μια μέρα μεταφοράς της Κερύνειας με Σεράγιο.
- ΙΑ: Ωραία, στο Σεράγιο πόσες μέρες κάνατε;
- ΧΚ: Κάναμε 3 μέρες στο Σεράγιο και την 3^η μέρα μας έβαλαν στα αυτοκίνητα και μας πήραν στην Κερύνεια. Στην Κερύνεια πριν να μας κατεβάσουν μας έδεσαν τα μάτια μας και τα χέρια μας, μας έβαλαν στα πλοία και μας πήραν στην Τουρκία.
- ΙΑ: Συνολικά πόσες μέρες ήσασταν αιχμάλωτος στην Κύπρο;
- ΧΚ: Στην Κύπρο;
- ΙΑ: Ναι.
- ΧΚ: Στην Κύπρο, 5 μέρες.
- ΙΑ: Και στην Τουρκία;
- ΧΚ: 3 μήνες, συνολικά όλα μαζί είναι 3 μήνες και 1 μέρα.
- ΙΑ: Στα Άδανα, πόσο καιρό κάνατε;
- ΧΚ: Στα Άδανα κάναμε ενάμιση μήνα και μετά επειδή έφερναν άλλους, αυτοί έστω δεν μπορούσαν να τους πάρουν κάπου αλλού να πούμε και ήθελαν να μας μεταφέρουν εμάς από εκεί. Μας μετέφεραν εμάς σε άλλες φυλακές και έβαζαν άλλους. Ήταν 3 οι φυλακές νομίζω, ήταν τα Άδανα, η Αμάσεια και το Αντιγιαμάν.
- ΙΑ: Σε ποιες φυλακές από αυτές, σε ποιους χώρους κράτησης ήρθε ο Ερυθρός Σταυρός και έκανε καταγραφή;
- ΧΚ: Στην Τουρκία εννοείς;
- ΙΑ: Ναι.

Συναγωγή μαρτυριών και καταγραφή της Ιστορίας των αιχμαλώτων της Κύπρου το 1974/ΕΠΙΚΥ

- ΧΚ: Σε καμία, ο Ερυθρός Σταυρός έκανε την καταγραφή του στο Σεράγιο, μόλις μας πιάσανε νύχτα που μας πήραν, την επόμενη μέρα ήρθε ο Ερυθρός Σταυρός και έκανε καταγραφή.
- ΙΑ: Θυμάστε κάτι άλλο από την πορεία, από το χώρο κράτησης στο Σεράγιο μέχρι το λιμάνι ή από το λιμάνι και κατά την μεταφορά σας στην Τουρκία;
- ΧΚ: Όχι, δεν υπήρχε κάτι απλώς όπως σου ανέφερα, μας έδυσαν τα μάτια μας και τα χέρια μας τίποτα άλλο δεν βλέπαμε κάτι. Για να δούμε την συμπεριφορά τους ή το...
- ΙΑ: Από τις συνθήκες στο καράβι, από την Τουρκία, θυμάστε κάτι, σας έμεινε κάτι έντονο;
- ΧΚ: Όχι, δεν είχε κάτι, που σου ανέφερα ήταν τη στιγμή που σταμάτησε το πλοίο στην μέση.
- ΙΑ: Κατά την αποβίβασή σας από το μεταγωγικό και την φόρτωσή σας στα φορτηγά για να πηγαίνατε στις φυλακές της Τουρκίας, τι συνθήκες επικρατούσαν; Ποια συναισθήματα είχατε;
- ΧΚ: Άθλιες, ήταν άθλιες, οι συνθήκες διότι όπως σου είπα και προηγουμένως κατεβαίναμε από τα πλοία στο δρόμο, αλλά για να μας μεταφέρουν με τα φορτηγά να πούμε στα στρατιωτικά τους μας έριχναν, δεν μας έβαζαν να βγαίνουμε πάνω εκείνο ήταν...
- ΙΑ: Γνωρίζατε εκ των προτέρων που σας πήγαιναν; Που σας μετέφεραν;
- ΧΚ: Όχι.
- ΙΑ: Μάθατε στο πλοίο;
- ΧΚ: Μάθαμε όταν πήγαμε στα Άδανα. Υποτίθεται εκείνες οι φυλακές ήταν των Αδάνων, και το κάτι λίγο που ξέραμε σχετικά με την Κύπρο από την Τουρκία ήταν ότι στα Άδανα υπήρχε υπόγειο το οποίο ήταν οι φυλακισμένοι οι Κούρδοι κάτω. Υπήρχε ένας φεγγίτης ο οποίος ήταν και σπασμένος, συγκεκριμένα και εμείς ο κάθε θάλαμος στην Τουρκία έπρεπε, είχαμε ένα Κύπριο ο οποίος γνώριζε έστω λίγο τη τούρκικη γλώσσα καλά για να μπορούσαμε να συνεννοηθούμε με το στρατό. Στεκόμασταν εμείς γραμμή στον φεγγίτη και τον κρύβαμε και αφήναμε εκείνο που γνώριζε τούρκικα και μιλούσε με τους Κούρδους από κάτω και μας έλεγαν τι γινόταν. Εκείνοι μας πληροφορήσαν πως η μισή Κύπρος μοιράστηκε, οι Κούρδοι και τους λέγαμε εμείς: Γιατί φωνάζετε; Γιατί κάνετε

Συναγωγή μαρτυριών και καταγραφή της Ιστορίας των αιχμαλώτων της Κύπρου το 1974/ΕΠΙΚΥ

έτσι; και λέει μας: «Μας άφηναν το φαγητό στο διάδρομο και μπαίνουν μέσα οι Τούρκοι τους κτυπούσαν και μετά να πιάσουν το φαγητό να τους το πάρουν». Ότι μαθαίναμε για την Κύπρο το μαθαίναμε από τους Κούρδους.

- ΙΑ: Όταν ήσασταν στα Άδανα ξέρατε ότι υπήρχαν και άλλοι Κύπριοι αιχμάλωτοι στο θάλαμο ή στην Αμάσεια;
- ΧΚ: Όχι, όχι, δεν ξέραμε ούτε δίπλα μας αν υπήρχαν άλλοι διότι οι φυλακές τους συνδεόταν ο πρώτος θάλαμος με τον δεύτερο θάλαμο, ο δεύτερος με το τρίτο. Υπήρχε ένα κενό και επικοινωνούσε ο τρίτος με τον τέταρτο. Δεν υπήρχε επαφή με άλλους, εμείς είχαμε μια επαφή ήμασταν εμείς 39 άτομα και 61 στον άλλο θάλαμο.
- ΙΑ: Μπορείτε να μας περιγράψετε λίγο τις φυλακές είτε στα Άδανα, είτε της Αμάσειας, πως ήταν ο χώρος, είχε μπάνιο, είχε κουζίνα;
- ΧΚ: Ναι, είχε και σάουνα χα, χα, χα.
- ΙΑ: Ξέρω, απλά θέλω να ακουστεί στο βίντεο ότι υπήρχε νερό εξωτερικά, εσωτερικά μας νοιάζουν αυτές οι πληροφορίες.
- ΧΚ: Ήταν όλα εσωτερικά, ήταν οι φυλακές, υπήρχε έναν αποχωρητήριο κοινό για 30 – 31 άτομα πόσα ήμασταν. Να πλυθείς, πλενόσουν από την βρύση δεν υπήρχε μπάνιο, δεν υπήρχε ντους, δεν υπήρχε οτιδήποτε άλλο, ότι έκανες από την βρύση, δεν υπήρχε, αλλά ήταν τόσο παγωμένο το νερό τους ασχέτως πως ήταν και Ιούλιος και Αύγουστος που δεν μπορούσες να ρίξεις νερό στο πρόσωπό σου το πρωί από το υπερβολικά κρύο νερό.
- ΙΑ: Σαπούνι είχατε;
- ΧΚ: Όχι, δεν υπήρχε έτσι πολυτέλεια.
- ΙΑ: Άρα 3 μήνες δεν είχατε.
- ΧΚ: Όχι, ήρθε ο Οκτώβρης, τον Οκτώβρη μας κάλεσαν να πάμε να κάνουμε μπάνιο, ήταν το πρώτο μπάνιο που μας πήραν να κάνουμε τον Οκτώβρη. Ήταν και που μας έδωσαν εκείνα τα ρούχα που ήμασταν όπως τα κοράκια, ένα μαύρο παντελόνι και μια φανέλα με μανίκι άσπρη όπως είναι εκεί και μας έδωσαν εκείνα τα πράγματα για να τα φορέσουμε. Όταν πήγαμε όμως να κάνουμε μπάνιο ήταν πολυτέλεια να το πούμε ήταν τεράστια αίθουσα να πούμε για μπάνια όταν μπήκαμε ήμασταν δύο – δύο. Όταν μπήκε το νερό το βραστό πάνω μας εμείς δεν θέλαμε να φύγουμε σε κάποια φάση βλέπαμε τον Τούρκο που κτυπούσε τους άλλους δίπλα μας και λέω του φίλου μου από το Τσέρι: Άτε

Συναγωγή μαρτυριών και καταγραφή της Ιστορίας των αιχμαλώτων της Κύπρου το 1974/ΕΠΙΚΥ

ρε τρίψε με, να σε τρίψω να φύγει η σαπούνια πριν να έρθουν να μας κτυπήσουν και εμάς. Ήταν το πρώτο μπάνιο που κάναμε και φορέσαμε τα ρούχα εκείνα αλλά δεν θυμάμαι ήταν 1 εβδομάδα πριν να φύγουμε ήταν κοντά δηλαδή και αυτό που σου είπα προηγουμένως με τον Τούρκο τον σκοπό που μας έφερε το ράδιο, μας έφερε το ράδιο και ανακοίνωσε το ράδιο ότι έγινε συμφωνία μεταξύ Κληρίδη και Ντενκτάς για ανταλλαγή αιχμαλώτων, εκεί εντάξει χαρήκαμε.

- ΙΑ: Πως ήταν οι φυλακές της Αμάσειας, ήταν η ίδια η διαρρύθμιση;
- ΧΚ: Ναι, το ίδιο, οι φυλακές της Αμάσειας ήταν οι φυλακές τους Αμερικανούς ήταν κατά κάποιο τρόπο πιο τελειοποιημένες από των Αδάνων γιατί των Αδάνων ήταν σου λέω πήγαινα εγώ τουαλέτα εκεί και καθόσουν εσύ δίπλα μου ξέρεις η οσμή που σου δίνει.
- ΙΑ: Είχατε καλύτερες συνθήκες κράτησης είτε στην Αμάσεια είτε;
- ΧΚ: Στην Αμάσεια ήταν κάπως πιο ελαστικές παρά των Αδάνων, νοουμένου ότι στα Άδανα είπαμε προηγουμένως ότι και πριν ήμασταν οι πρώτοι που πήγαμε και έπρεπε να δείξουν οι Τούρκοι να πούμε το καλό τους χαρακτήρα.
- ΙΑ: Υπήρχε κάποιος με περισσότερα προβλήματα από τα δικά σας; Εσείς ήρθατε πίσω με πρόβλημα στην ακοή;
- ΧΚ: Ναι, βεβαίως είχε.
- ΙΑ: Θυμάστε κάποιους άλλους, θέλετε να μιλήσουμε λίγο για αυτά τα περιστατικά;
- ΧΚ: Δεν θυμάμαι το όνομα τους όμως.
- ΙΑ: Εντάξει.
- ΧΚ: Θυμάμαι έναν ο οποίος χτυπήθηκε στην κοιλιά με όλμο, τον έφεραν στο Σεράγιο, τον πήρα μετά στο Νοσοκομείο, τον χειρούργησαν, τον έφτιαξαν και μετά τον πήραν στα Άδανα. Στα Άδανα, στις 15 Αυγούστου που μας έπαιρναν για ανάκριση έκανα την ανάκριση εγώ και μπήκα μέσα και μετά βγήκε το παιδί αυτό όταν έκανε την ανάκριση και βγήκε έξω του κτύπησε ο σκοπός με το κοντάκι στην κοιλιά και ξεκίνησε ξανά η αιμορραγία και βγήκε ο αξιωματικός έξω είδε την φάση και τον έδιωξε και ειδοποίησαν ασθενοφόρο και ήρθαν τον έπιασαν, τον πήραν και τον ξανάνοιξαν ήταν η μοναδική περίπτωση που θυμάμαι. Ότι ήρθε κάποιος με ξένο πόδι στην Τουρκία που τον αφήσαν με τον ιερέα της Μιας Μηλιάς.

Συναγωγή μαρτυριών και καταγραφή της Ιστορίας των αιχμαλώτων της Κύπρου το 1974/ΕΠΙΚΥ

-Σύζυγος : Πήγε και στο Σεράγιο.

-ΧΚ: Στο Σεράγιο σου είπα ότι είχε πολύ ξύλο το ένα το άλλο μετά μας έπιασαν και μας έβαλαν σε αυτοκίνητα, μας πήραν στην Κερύνεια και μας φόρτωσαν στα πλοία με κλειστά μάτια, δεμένα χέρια, είχε μαζί μας ένα πολύ - πολύ καλό άνθρωπο, ο κύριος Γλάυκος Καριόλου, ο οποίος ήταν αιχμάλωτος και μας βοηθούσε πάρα πολύ αυτός ο άνθρωπος, μου λέει: «Εμένα παράδειγμα, σφίξε τους καρπούς των χεριών σου που θα σε δέσουν για μετά που θα σου τα αφήσουν να είναι χαλαρά να μην σχίσουν τα χέρια σου». Διότι ήταν με νησίδα που μας έδιναν που ψαρεύουν, μας βοήθησε πάρα πολύ και στην Τουρκία αυτός ο άνθρωπος ήμασταν στο ίδιο κελί. Εντάξει, μας πήραν με το πλοίο στην Τουρκία σε κάποια φάση σταμάτησε το πλοίο στην μέση της θάλασσας, εμείς φοβηθήκαμε είπαμε τώρα θα μας ρίξουν μέσα στην θάλασσα. Μας πήρανε στα Άδανα. Σημείωσε στα Άδανα όταν μας πήρανε στα φορτηγά μας έριχναν δηλαδή όπως ρίχνουν τις σακούλες, το ίδιο πράγμα μας έκαναν. Μόλις πήγαμε στις φυλακές την ώρα που είχε να μπούμε μέσα εμένα ειδικά μου κτύπησαν δύο φορές πάνω στο αυτί το οποίο μου έσπασαν τα τύμπανα μου, αυτήν τη στιγμή έχω ακουστικό για να σε ακούσω εσένα όταν βγάλω το ακουστικό μου το δεξί μου αυτί έχει 16% ακοή και το αριστερό δεν έχει ακοή καθόλου. Μας έβαλαν στις φυλακές, εντάξει κάθε μέρα έπρεπε να φάμε ξύλο, κάθε μέρα φαγητό δεν είχε, το φαγητό μας ήταν μελιτζάνες παστά ή φακή, το πρωί 2- 3 ελιές και ένα κομματάκι ψωμί το καθημερινό, δεν ήταν αλλά όπως κατεβαίναμε επειδή ήμασταν σε όροφο όπως κατεβαίναμε κάτω σε μια αυλή 100 άτομα είχε ένα σκοπό στο τέλος τέλια ο οποίος κτυπούσε και τους 100 δεν υπήρχε περίπτωση να γλιτώσεις με το ένα του χέρι μας κτυπούσε στο στομάχι και με το άλλο του χέρι μας κτυπούσε στο σβέρκο και ούτω καθεξής.

Κάναμε εκεί μέσα περίπου ενάμιση μήνα και μετά μας μετέφεραν στην Αμάσεια, ορισμένους, όχι όλους ήταν η φάση εκείνη που λίντσαραν οι πολίτες τα λεωφορεία, σπάζανε τα λεωφορεία με τις πέτρες με τους κασμάδες, με τα φτυάρια. Ο Αξιωματικός εμάς μας είπε: και πέσαμε στο διάδρομο του αυτοκινήτου μας. Έναν αυτοκίνητο να πέσουν 50 άτομα φαντάσου ο ένας πάνω στον άλλο. Πήγαν και ειδοποίησαν στρατό και ήρθε ο στρατός για να μας μεταφέρουν με το τρένο γιατί φοβήθηκαν από τους πολίτες και μας έβαλαν μέσα στο τρένο το οποίο ήταν ένα βαγόνι ένα μέτρο επί ένα μέτρο, μας

Συναγωγή μαρτυριών και καταγραφή της Ιστορίας των αιχμαλώτων της Κύπρου το 1974/ΕΠΙΚΥ

έβαλαν 6 άτομα μέσα με κλειστές πόρτες, κλειστά παράθυρα πάθαμε όλοι αφυδάτωση, βγάλαμε όλοι τα ρούχα μας και μείναμε με το εσώρουχο μέχρι να μας πάρουν στην Αμάσεια. Εντάξει παχύνουμε από την αφυδάτωση που πάθαμε. Μπορώ να πω ότι από εκεί περάσαμε πιο καλά, δεν ξέρω επειδή ήταν οι πρώτες μέρες ήμασταν οι πρώτοι αιχμάλωτοι. Διότι ήμασταν οι πρώτοι εμείς που πήγαμε 28, 26 του μήνα πιαστήκαμε από εκεί είχαμε και κάποιες συνομιλίες με Τούρκους οι οποίοι γνώριζαν ξένες γλώσσες και μιλούσαν είχε ένα σκοπό ο οποίος μας έφερνε ράδιο και μας έβαζε την Μόσχα και το τότε καιρό μιλούσε ο Άκης ο Χάντης ήταν στην Μόσχα ο Άκης Χάντης και έλεγε τα νέα της Κύπρου από την Μόσχα και ακούγαμε. Μας έφερνε το ράδιο εκεί η ώρα 11 τα μεσάνυχτα και μας το έβαζε εκεί και έκλεινε την πόρτα για να μην φαίνεται το ράδιο ότι το έχουμε εμείς. Έκανε έναν άλλο ένα μάγειρα ο οποίος γνώριζε Γαλλικά όντως εμείς είχαμε 3 φοιτητές της Γαλλίας, 3 αδέρφια ήταν οι Κουμήδες από την Κερύνεια αυτοί. Και όταν ερχόταν ο μάγειρας αυτός που μιλούσε Γαλλικά εμείς φεύγαμε πηγαίναμε σε μια γωνιά όλοι και αφήναμε ένα από τους τρεις αδερφούς και μιλούσαν γαλλικά. Το ευχάριστο ήταν ότι όταν μίλησε με εκείνον ο μικρός λιποθύμησε και εμείς φοβηθήκαμε γιατί τι του είπε τώρα αυτός και λιποθύμησε ο μικρός ότι θα μας σκοτώσουν αύριο, θα μας πυροβολήσουν τι θα μας κάνουν. Τέλος πάντων συνεφέραμε το μικρό τι έγινε μας απαντάει αύριο απολυόμαστε πάμε Κύπρο του είπε και όντως έτσι ήταν και ξέραμε και τον αριθμό των αιχμαλώτων που ήταν στην Αμάσεια 672, οι οποίοι για να το μάθουμε αυτό το πράγμα είδαν ότι μας έδιναν κάποτε, κάποτε 2 τσιγάρα του καθενός και έτυχε να πέσει το πακέτο το μεγάλο στις φυλακές τις δικές μας και είδαμε πάνω που έγραφε 672 επί 2 ή 3 και ξέραμε τους αιχμαλώτους πόσοι ήταν. Αλλά το χειρότερο που πάθαμε στα Άδανα ήταν ότι μας πήραν σε ανακρίσεις 15 Αυγούστου με διερμηνέα και μιλούσαμε και όταν πήγα εγώ. Εμείς σημείωσε βλέπαμε τα πλοία, τα αεροπλάνα που φεύγανε διότι οι φυλακές μας ήταν σύνορα με το αεροδρόμιο το στρατιωτικό και βλέπαμε τα αεροπλάνα που φεύγαν με τις βόμβες και επιστρέφαν πίσω άδεια. Όταν πήγα εγώ ανάκριση μου έκανε ορισμένες ερωτήσεις, του απάντησα, μου έκανε την ερώτηση: «τη γνώμη σχηματίζεις για την ΕΛΔΥΚ»; Εγώ εκεί απάντησα την πραγματική αλήθεια ότι: εσείς οι γυναίκες όταν ήρθαν οι καλαμαράδες εδώ τους τρέχατε από πίσω, τους απαντάω. Μας κατέστρεψαν και οικονομικά και σωματικά οι καλαμαράδες και μου απάντησε επειδή

Συναγωγή μαρτυριών και καταγραφή της Ιστορίας των αιχμαλώτων της Κύπρου το 1974/ΕΠΙΚΥ

μου είπες την πραγματική αλήθεια θα σου πω και εγώ, διότι εγώ τον ρώτησα γιατί τα αεροπλάνα φεύγουν με τις βόμβες και επιστρέφουν δεν γνωρίζαμε και μου λέει αυτήν την στιγμή βομβαρδίζουμε στρατιωτικές θέσεις στην Αμμόχωστο, ήταν η δεύτερη εισβολή. Εντάξει, του λέω και μου λέει επειδή μου είπες την αλήθεια θα σου κεράσω έναν καφέ και διέταξε τον σκοπό και μου έφερε καφέ και μου έδωσε και ένα πακέτο τσιγάρα και όταν πήγα μέσα στην φυλακή μέσα εγώ και όταν με είδαν οι άλλοι με τα τσιγάρα ξέρεις, εγώ ένα τσιγάρο ήπια από το πακέτο τα άλλα τα έδωσα αφού θέλαν όλοι να πούμε. Μετά από μια φάση εγώ πόνεσα τα δόντια μου, έπαθα ουλίτιδα από κάτω και πήγα στον οδοντίατρο του Νοσοκομείου των φυλακών με διερμηνέα και ήρθε ο γιατρός και έφερε πράγματα ενέσεις και ξέρω, εγώ ρωτάω τον διερμηνέα: τι θα μου κάνει τώρα αυτός και τον ρωτάει και του λέει: «θα του τα βγάλω» και εγώ δεν δέχτηκα και του λέω πες του να μου δώσει κρέμα να βάλω να σταματήσει η ουλίτιδα να μην πονάω και δεν μου έδωσε και ο γιατρός με έπιασε από το γιακά και με έστησε πάνω στον τοίχο και μου λέει: «αν ξαναέρθεις εδώ θα σε κτυπώ έτσι και θα σου τα σπάσω όλα». Η ουλίτιδα δεν σταμάτησε, οι πόνοι ήταν αφόρητοι, δεν κοιμόμουν την νύχτα από τους πόνους. Πήγα ξανά, πάλι η ίδια κατάσταση πάλι δεν δέχτηκα εγώ με έβαλε πάνω στον τοίχο και μου έσπασε 6 δόντια από πάνω και από εκεί και πέρα ξεκίνησε το ένα μετά το άλλο και έκανα σιαγόνα από πάνω 26 χρονών. Εκείνα ήταν τα δυσάρεστα πράγματα εκείνα, εκείνο ήταν από εκεί και πέρα μας έφεραν πίσω μας πήραν στην φιλοξενία, μας άφησαν μας είπαν να μας δώσουν λεφτά το ένα το άλλο, εγώ δεν τα έπιασα φυσικά εντάξει άλλοι που δεν είχαν κάποιον να τους μεταφέρει έπιασαν τα λεφτά εντάξει περάσαμε έτσι και αλλιώς.

ΙΑ: Το 1974 πήρατε μέρος σε μάχες;

ΧΚ: Όχι.

ΙΑ: Οπλισμός υπήρχε;

ΧΚ: Όχι.

ΙΑ: Όταν φτάσατε στην Κερύνεια;

ΧΚ: Όχι.

Σύζυγος : Έκαιγαν τα τανκς με τις...

Συναγωγή μαρτυριών και καταγραφή της Ιστορίας των αιχμαλώτων της Κύπρου το 1974/ΕΠΙΚΥ

ΧΚ: Όταν ήμασταν πριν να κάνουμε οπισθοχώρηση από το Πέντε Μίλι μας ειδοποίησε ο λοχαγός, ο Φωτιάδης εγώ και ακόμη ένας ο οποίος πέθανε τελευταίως, ο Άντρος, πήραμε το Land Rover και πήγαμε στο διοικητήριο της Κερύνειας και είπαμε του διοικητή της Κερύνειας ο οποίος ήταν μεθυσμένος ο διοικητής, ήταν καλαμαράς και του είπε ο Φωτιάδης: «Πως δεν έχουμε οπλισμό», και η απάντηση του ήταν: «να πιάσει τους στρατιώτες του, να πιάσει κουβέρτες και να πάει να ανατινάξει τα τανκς με βενζίνη» και του λέει ο Φωτιάδης: «εγώ δεν πάω να κάνω αυτή την φάση» και του λέει ο διοικητής: «θυμάμαι ότι του είπε: «Άρνηση διαταγής εν καιρώ πολέμου είναι εκτέλεση» του αξιωματικού μας, και η απάντηση του Φωτιάδη ήταν: «εκτέλεσε με εμένα παρά να εκτελέσω 300 άτομα». Αυτό το θυμάμαι που το είπε ο Φωτιάδης ήταν πολύ κάλος, πολύ τυπικός και έφαγε και πολύ ξύλο. Το περισσότερο είναι αξιωματικοί εκείνοι και τον Φωτιάδη τον πιάσανε όταν τελείωσε ο πόλεμος περνάν τους αξιωματικούς τους Κύπριους και τους έπαιρναν στην Ελλάδα για ανακρίσεις. Ο Φωτιάδης πήγε την Παρασκευή και το Σάββατο επέστρεψε πίσω και όταν τον βρήκα του λέω: βρε αρχηγέ, αρχηγέ τον έλεγα εγώ, επειδή τον γνώριζα από το Καϊμακλί, του λέω: τι έγινε αρχηγέ; Πήγες και έδωσες ανάκριση; Μου λέει: «όχι», του απαντάω: γιατί; Και μου λέει: «δίνουν ανάκριση εκείνοι που λένε ψέματα. Τι είχε να τους πω ότι πήγαμε μαζί στο διοικητήριο και είπε μας ο διοικητής να πιάσουμε κουβέρτες και δεν τους πιάσανε κατάθεση.

ΙΑ: Σήμερα είναι εν ζωή ή πέθανε ο Φωτιάδης;

ΧΚ: Όχι, ζει ο Φωτιάδης.

ΙΑ: Έχετε τα στοιχεία επικοινωνίας του;

ΧΚ: Όχι, δεν έχω. Γνώριζα απλώς πως ήταν διοικητής εδώ στην πρώτη ανωτέρα εδώ στο ΓΣΠ.

ΙΑ: Περιπλανηθήκατε στα χώρια γύρω από την Κερύνεια πριν συλληφθείτε αιχμάλωτος;

ΧΚ: Ναι.

ΙΑ: Ποιες περιοχές θυμάστε; Ποιες συνθήκες είχατε;

ΧΚ: Θυμάμαι ότι είχε να κάνουμε οπισθοχώρηση ήμασταν 5 φίλοι, ήμασταν 3 που βρέθηκαν, οι πρώτοι και ύστερα βρέθηκαν ακόμη 2 οι οποίοι ήταν μαζί μας, ήμασταν όλοι μαζί από το 66 μέχρι το 68 στρατιώτες και πήγαμε να κάνουμε οπισθοχώρηση από το Κιόνελλι, να διασταυρώσουμε το δρόμο να έρθουμε κάτω πριν να περάσουν τανκς από

Συναγωγή μαρτυριών και καταγραφή της Ιστορίας των αιχμαλώτων της Κύπρου το 1974/ΕΠΙΚΥ

εκεί. Όμως είχε έναν, εκείνος από την Αγία Βαρβάρα, πηγαίναμε 10 βήματα εμείς και εκείνος πήγαινε 2 βήματα και τον περιμέναμε να έρθει και του φωνάζαμε μέχρι να τον καταφέρουμε να τον φέρουμε κοντά μας, περάσανε τα τανκς δεν μπορούσαμε να περάσουμε και επιστρέψαμε πίσω, περιπλανιόμασταν μέσα στα δέντρα να πούμε σε χωριό δεν μπήκαμε μέχρι που ήρθαμε στην Θέρμεια. Η Θέρμεια ήταν το τελικό μας καταφύγιο που μπήκαμε. Θυμάμαι εκεί μέσα ερχόταν ένας ο οποίος ήταν των ΛΟΚ αυτός και άκουσε τις ομιλίες μας που μιλούσαμε μέσα στο σπίτι και φώναζε: «μην με πυροβολήσετε και είμαι δικός σας». Δεν θυμάμαι το όνομα του θυμάμαι το επίθετο του μόνο, Μονογιός από την Λεμεσό, ήταν στρατιώτης εκείνος και όταν ήρθε το παιδί τον είδαμε, αν τον έβλεπες ήταν να ήταν από πάνω μέχρι κάτω λιμένος διότι ερχόταν νύχτα από τα βουνά και έφαγε το σώμα του όλο έτρεχε το λίπος του πήγαμε και τον θάψαμε εκεί όσο μπορούσε η Κατίνα η γυναίκα που μέναμε σπίτι της.

ΙΑ: Πήγατε σκόπιμα στην Θέρμεια, επειδή ξέρατε την Κατίνα ή σας έβγαλε ο δρόμος;
ΙΧΚ: Όχι, ήταν τυχαία ο δρόμος μας έβγαλε εκεί, πέρασαν κανένα δυο μέρες μέχρι να ρωτήσει: «από που είσαι»; Ως συνήθως, ποια οικογένεια είσαι; Εγώ όταν της είπα είμαι η οικογένεια του Χατζηγεφραίμ, μου λέει: «είναι και ο πατέρας μου». Την ρωτάω; ποιος είναι ο πατέρας σου; μου απαντάει: και ύστερα μου λέει: «ο πατέρας της ήταν πρώτος ξάδερφος του πατέρα μου».

ΙΑ: Πόσες μέρες κάνατε για να φτάσετε στην Θέρμεια;

ΧΚ: 4-5 μέρες περίπου περιπλανιόμασταν 4-5 μέρες μέχρι να...

ΙΑ: Τι τρώγατε αυτές τις μέρες; Είχατε νερό μαζί σας;

ΧΚ: Νερό, βρίσκαμε από κάτω από τα χωράφια πράσινο νερό, μαύρο νερό, η περίπτωση η άλλη η πιο σοβαρή περίπτωση που ήταν ότι πριν να πάμε στην Θέρμεια ήμασταν σε ένα σπίτι το οποίο ήταν με στέγασμα το σπίτι και μπήκαμε μέσα και ψάχναμε να βρούμε φαγητό και βρήκαμε χαλούμια και πιάσαμε και τρώγαμε χαλούμια ήταν πολύ αλμύρα όμως σαν τρώγαμε χαλούμια όμως ακούσαμε αυτοκίνητο έξω.

Στο σπίτι εκείνο ήταν ανοικτή η πορτούλα που μπαίνεις μέσα στο στέγαστρο και ήταν και η σκάλα και βγήκαμε και μπήκαμε πάνω στο σέντερ και μπήκαν οι Τούρκοι μέσα και πυροβολήσαν στον αέρα και έφυγαν. Μετά κατεβήκαμε κάτω εμείς και πίναμε νερό και σαν πίναμε νερό σε κανένα 10 λεπτό δηλαδή, ήρθε άλλο αυτοκίνητο land rover

Συναγωγή μαρτυριών και καταγραφή της Ιστορίας των αιχμαλώτων της Κύπρου το 1974/ΕΠΙΚΥ

και εκείνη την ώρα σκεφτήκαμε και βγήκαμε πάνω αλλά πιάσαμε και την σκάλα διότι εκείνη δεν σκέφτηκαν: μα γιατί η σκάλα είναι εδώ και είπαμε να πιάσουμε την σκάλα να την βγάλουμε πάνω και να κλείσουμε και την πόρτα και σταθήκαμε στα 4 άκρα μήπως και πυροβολούσαν προς τα πάνω και μας κτυπούσαν και φύγανε. Μετά που φύγανε όμως ήταν δεν ξέρω αν το είπε κάποιος άλλος αυτό αν το είδε κάποιος άλλος το σπίτι του ανθρώπου αυτού ήταν ακριβώς πίσω από το Γασση Πραξανδρο. Στο Γασση Πραξανδρο, έκαναν μια εκτέλεση 40 άτομα ο ένας μίλησε και στην τηλεόραση τους έβαλαν 15 τους άλλους 15 και μετά τους 10 εκείνη την εκτέλεση την είδαμε και εμείς, ό μόνος που γλίτωσε από την εκτέλεση είναι ο Αντρέας που τον λένε, εκείνος μιλά και στην τηλεόραση που έφαγε 5 σφαίρες πάνω στο πόδι, είναι από τη Κλήρου, αν τον άκουσες. Όταν έβαλαν τους πρώτους 15 και πήγαν να τους πυροβολήσουν αυτός ήταν στο τέλος τέλεια και έπεσε πριν να πάει η σφαίρα πάνω του και στην δεύτερη εκτέλεση εκτροχιάστηκε η σφαίρα και τον κτύπησε πάνω στο πόδι και έφαγε 5 σφαίρες πάνω στο ίδιο πόδι.

ΧΚ: Μέσα σε εκείνο το βιβλίο έχει με εμένα.

ΙΑ: Να το βρούμε.

ΧΚ: Εκείνη την φωτογραφία και με έχει ακόμη μια την οποία κάνω χειραψία με έναν γνωστό μου φίλο μου που ήμασταν αιχμάλωτοι και οι 2 μαζί να πούμε και ρώτησα πάρα πολλούς και δεν το βρήκαν.

ΙΑ: Να το ψάξουμε είναι οι φωτογραφίες από το Αρχείο του Πολίτη αν δεν κάνω λάθος της εφημερίδας «Πολίτης» οι συγκεκριμένες.

ΧΚ: Όχι.

ΙΑ: Όχι;

ΧΚ: Αγώνας.

ΙΑ: Εντάξει, ωραία.

ΧΚ: Του Αγώνα, σημείωσε το είναι του Αγώνα επειδή θυμάμαι που με έτρεχε από πίσω να με βγάλει φωτογραφία, φυσικά εμείς εκείνη την ώρα τρέχαμε να δούμε την οικογένεια μας, τα μωρά μας ξέρω εγώ και κατόπιν πίεσεως δέχτηκα να με βγάλει.

ΙΑ: Από που την βρήκατε αυτή από την εφημερίδα «Αγώνα»;

Συναγωγή μαρτυριών και καταγραφή της Ιστορίας των αιχμαλώτων της Κύπρου το 1974/ΕΠΙΚΥ

ΧΚ: Όχι, όταν με έβγαλε φωτογραφία του είπα για να δεκτό να με βγάλεις φωτογραφία πρέπει να μου την στείλεις αν δεν μου την στείλεις θα κινήσω αγωγή της εφημερίδας σου.

ΙΑ: Θυμάστε το όνομα του φωτογράφου;

ΧΚ: Ου Παναγία μου.

ΙΑ: Εντάξει, θα το βρούμε αν θυμόσαστε.

ΧΚ: Και μου έστειλε μια φωτογραφία, μικρή φυσικά και πήγα και την μεγάλωσα εγώ, διότι μου αρέσουν έτσι φωτογραφίες είναι η ζωή μου.